

Ztracená paměť?

Místa nacistické nucené práce v České republice

Pracovní list k výstavě

Jelm

Jelm je malá vesnice položená vysoko na Šumavě, nedaleko Horní Plané. Tato osada, spadající pod obec Hodňov, je písemně doložena již roku 1445. V době první republiky sestávala z 16 statků, žilo zde kolem 130 obyvatel. Po Mnichovské dohodě roku 1938 bylo území Šumavy s německy hovořícím obyvatelstvem připojeno k Německé říši. Jelm se stal spolu s okresem Český Krumlov součástí říšské župy Horní Podunají. V létě roku 1940 byli do Jelmu přiděleni první nuceně nasazení z Polska, aby zde vykonávali těžkou práci na statcích.

Nuceně nasazení Poláci, kteří vykonávali v pohraničí zemědělské práce, se měli podílet na zásobování německého válečného hospodářství. Pracovali a žili ve velkých hospodářstvích, stejně jako na malých usedlostech. Zakázáno bylo nuceně nasazení na českém statku, nebo na statku ležícím příliš blízko protektorátních hranic. Tzv. Polské výnosy z března 1940 obsahovaly mnoho diskriminačních nařízeních, z nichž však některá šlo jen těžko kontrolovat. Každodenní podmínky nucené práce v zemědělství tak závisely v první řadě na přístupu „zaměstnavatelů“.

Stanisława B. vyrůstala ve vesnici Lipnica Dolna, 60 km jižně od Krakova, na statku svých rodičů. V roce 1940 se vdala za souseda Jozefa B. a ještě téhož roku byli oba deportováni do Jelmu, ke statkářům Mündllovým. Museli pracovat až 16 hodin denně, od 4 hodin ráno do 8 hodin večer, a to i o nedělích. Po dvou letech nuceného nasazení se rozhodli uprchnout. Byli zadrženi na nádraží v Přerově bez platných dokladů a odsouzeni k šesti měsícům vězení v Opavě. Po propuštění byli znovu nuceně nasazení na statku v blízkosti Lince, kde zažili konec války. Po osvobození se vrátili zpět do Polska.

„Brzo ráno jsme dojeli do Sudet, do Horní Plané. Horní Planá byla obec. Tam nám přikázali vystoupit a jít do vsi. Sedláci už na nás čekali. Ocitli jsem se na statku Theodora Mendla z vesnice Melm, pošta Horní Planá. Dvůr to byl velký s rozlehlými poli. Tam jsme museli velmi těžce pracovat. Podmínky tam byly příšerné. Neměli jsme žádný pokoj, jen kuchyňský kout, ve kterém stála postel, ani skříň jsme neměli. Žádnou koupelnu, nic. Těžce jsme pracovali. Měl 24 kusů skotu, krávy, jalovice, koně a dva voly. Museli jsme brzo ráno ven, pravidelně ve čtyři hodiny ráno, to znamenalo vstávat ve tři. Dvakrát denně jsem dojila čtyři krávy, můj muž se sedlákem obstarali zbytek. V sedm ráno byla snídaně. K snídani byl chléb s mlékem, vždy netučné mléko. Po sedmé hodině, nějakou čtvrt hodinu po snídani, se šlo ven na pole. Na poli byla práce, no ta, které byla právě na řadě, na jaře jsem sázeli brambory, potom jsem sekali bramborovou nať a kopali brambory ze země. Nejvíce práce jsme měli při senoseči.

Určitě jsme pracovali osmnáct, šestnáct hodin denně. Do osmi do večera. Byli jsme naprosto vyčerpaní. Oběd byl pořád stejný. Dělali si k obědu pečený špek, děsná vedra, a naše selka vařila slaninu. V tomto vývaru byly párky nebo ještě něco jiného. Taky vařila knedlíky z žitné mouky, jako se to dělá dneska, ale když se to rozkrojilo, sypala se mouka. Při nejlepší vůli jsem to nemohla jíst. Můj muž to snědl dřív, byl to prostě chlap, ale já jsem stála hladová před stolem. A nezeptala se mě, jestli bych raději nechtěla chleba s máslem, nebo knedlíky s máslem. Už jsem dva roky nejedla máslo. Ačkoliv jej dělala. Nikdy. Tak jsem odešla od oběda, v hrnci pro prasata byly brambory, tak jsem si vzala 3 až 4 brambory ve slupce a snědla je. Dalo se žít, ale bylo to těžké, strašně.“

Interview se Stanisławou B., pořízené Katarzynou Madoń-Mitzner dne 13.02.2006 z rozhodnutí FernUniversität Hagen (Archiv- ID ZA190) jako součást projektu "Zwangsarbeit 1939-1945"
© Freie Universität Berlin.

Náměty k další práci:

Jak byste popsali pracovní podmínky Stanisławy B. a jejího manžela?

Co podle Stanisławy B. bylo na jejich práci nejhorší?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....